

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
อักษรรย่อและสัญลักษณ์	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 ทฤษฎี	3
2.1 ปรากฏการณ์พีโซอิเล็กทริก	3
2.2 โครงสร้างแบบเพอร์อฟสไกต์	8
2.3 เลดเซอร์โคเนตไทเทเนต	10
2.4 ปูนซีเมนต์	13
2.4.1 ประเภทของปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์	13
2.4.2 ส่วนผสมที่สำคัญของปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์	14
2.4.3 ปฏิกริยาไฮเดรชัน	17
2.5 วัสดุผสม	21
2.5.1 วัสดุผสมหริอ หรือวัสดุประกอบ	21
2.5.2 วัสดุผสมแบบ 0-3	22
2.6 สมบัติทางไฟฟ้า	23
2.6.1 สมบัติไดอิเล็กทริก	23
2.6.2 สมบัติพีโซอิเล็กทริก	26
2.7 สมบัติเชิงกล	30
2.7.1 กำลังอัด	28

2.7.2	ปัจจัยที่มีผลต่อกำลัง	31
2.7.3	การทำมอร์ต้า	31
2.7.4	การบ่มมอร์ต้า	32
2.7.5	สาเหตุที่กําลังอัดไม่เป็นไปตามข้อกำหนด	34
2.7.6	ลักษณะการแตกของก้อนตัวอย่างมอร์ต้า	34
บทที่ 3	วรรณกรรมปริทัศน์	36
บทที่ 4	วิธีการทดลอง	47
4.1	สารเคมีที่ใช้ในการทดลอง	47
4.2	อุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลอง	48
4.3	เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	48
4.4	กระบวนการเตรียมวัสดุผสมระบบ 0-3 ของ เซรามิกเลดเซอร์โคเนตไทเทเนต (PZT) และ ปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ (PC)	49
4.4.1	การเตรียมผงเลดเซอร์โคเนตไทเทเนต	49
4.4.2	การเตรียมเซรามิกเลดเซอร์โคเนตไทเทเนต	51
4.4.3	การกัณขนาดผงเซรามิกเลดเซอร์โคเนตไทเทเนตโดยวิธีการ บด-ร่อน	53
4.4.4	การเตรียมวัสดุผสมแบบ 0-3	55
4.5	การตรวจสอบสมบัติทางกายภาพของวัสดุผสม	57
4.5.1	การหาค่าความหนาแน่น	57
4.5.1.1	หาค่าความหนาแน่นของเม็ดเซรามิกPZT	57
4.5.1.2	หาค่าความหนาแน่นของเม็ดวัสดุผสมและปูนซีเมนต์	58
4.5.2	การตรวจโครงสร้างผลึกด้วยเทคนิค XRD	59
4.6	การตรวจสอบโครงสร้างจุลภาคของวัสดุผสมโดยใช้กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (Scanning Electron Microscope, SEM)	60
4.7	การตรวจสอบสมบัติทางไฟฟ้า	60
4.7.1	การสร้างขั้วและการโพล	60
4.7.2	การตรวจสอบค่าสภาพสภาพยอมสัมพัทธ์(ϵ_r)และค่าตัวประกอบการสูญเสียทาง ไดอิเล็กทริก ($\tan\delta$)	61

4.7.3	การตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์พีโซอิเล็กทริก	62
4.8	การตรวจสอบสมบัติเชิงกล	63
4.8.1	การทดสอบกำลังอัด	63
บทที่ 5	ผลการทดลองและการอภิปรายผล	65
5.1	ผลการตรวจสอบเฟส ด้วยเทคนิคการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ (XRD) ของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC	65
5.1.1	โครงสร้างผลึกผงเลเซอร์โคเนตไทเทเนต (PZT)	65
5.1.2	โครงสร้างผลึกของผงปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ (PC)	67
5.1.3	โครงสร้างผลึกวัสดุผสมเลเซอร์โคเนตไทเทเนต-ปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์(PZT-PC)	67
5.2	ผลการตรวจสอบสมบัติทางกายภาพของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC	68
5.2.1	การตรวจสอบสมบัติทางกายภาพของเซรามิก PZT	68
5.2.2	การตรวจสอบสมบัติทางกายภาพของวัสดุผสม PZT-PC	70
5.3	ผลการตรวจสอบโครงสร้างทางจุลภาคด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (SEM) ของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC	70
5.4	ผลการตรวจสอบสมบัติทางไฟฟ้า ของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC	73
5.4.1	การวิเคราะห์ค่าสภาพยอมสัมพัทธ์และค่าตัวประกอบการสูญเสียทางไดอิเล็กทริก ของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC	73
5.4.2	การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์พีโซอิเล็กทริก ของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบPZT-PC	75
5.4.3	การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์คู่ควมไฟฟ้าเชิงกล ของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC	80
5.5	ผลการตรวจสอบสมบัติเชิงกล ของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC	81
บทที่ 6	สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ	83
6.1	สรุปผลการเตรียมเซรามิก PZT	83
6.2	สรุปโครงสร้างผลึกของผงปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ (PC)	83
6.3	สรุปผล การตรวจสอบสมบัติทางกายภาพของของวัสดุผสม PZT-PC	83

6.4	สรุปผลการตรวจสอบโครงสร้างทางจุลภาคด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด	83
6.5	สรุปผลการตรวจสอบสมบัติทางไฟฟ้า ของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC	84
6.5.1	ค่าสภาพยอมสัมพัทธ์และค่าตัวประกอบการสูญเสียทางไดอิเล็กทริก	84
6.5.2	ค่าสัมประสิทธิ์พีโซอิเล็กทริก ของวัสดุผสม	84
6.5.3	ค่าสัมประสิทธิ์คู่ควบไฟฟ้าเชิงกล ของวัสดุผสม	84
6.6	สรุปผลการตรวจสอบสมบัติเชิงกล ของวัสดุผสม	84
6.7	ข้อเสนอแนะ	85
เอกสารอ้างอิง		86
ประวัติผู้เขียน		89

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
2.1	ค่าออกไซด์ต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์	15
2.2	สารประกอบที่สำคัญของปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์	16
3.1	สมบัติของวัสดุผสม	37
3.2	การเปรียบเทียบค่า ϵ_r และ d_{33} ของวัสดุผสมเซรามิก-ซีเมนต์และวัสดุผสมเซรามิก-พอลิเมอร์	43
4.1	วัสดุผสมในอัตราส่วน และการทดสอบสมบัติต่างๆ	57
5.1	สมบัติทางกายภาพของเซรามิก PZT	69
5.2	ค่าความหนาแน่นของวัสดุผสม PZT-PC	70
5.3	ค่าสัมประสิทธิ์คู่อวไฟฟ้าเชิงกล ของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC	80

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

สารบัญภาพ

รูป	หน้า
2.1 การจำแนกสารโดยใช้สมมาตรของผลึก	4
2.2 หน่วยเซลล์ของแบเรียมไทเทเนต ที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่ออุณหภูมิสูงกว่าอุณหภูมิคูรี	5
2.3 ภาพจำลอง ไดโพลไฟฟ้าในวัสดุพิโซอิเล็กทริก	6
2.4 ความสัมพันธ์ E-P ของสาร เฟอร์โรอิเล็กทริก	7
2.5 ลักษณะโครงสร้างแบบเพอโรฟสไกต์	9
2.6 เฟสไดอะแกรมของระบบ $\text{PbZrO}_3\text{-PbTiO}_3$	11
2.7 การโพลาไรเซชันในเซรามิก PZT	12
2.8 แผนภาพแสดงปฏิกิริยาของคัลเซียมซิลิเกต	18
2.9 ขบวนการหน่วงปฏิกิริยาไฮเดรชันของ C_3A	20
2.10 ภาพขยายโมโนคริสตัลและเอทาโนล	20
2.11 ลักษณะความเป็นไปได้ของการจัดเรียงตัวของแต่ละเฟส 10 แบบของวัสดุผสมระหว่าง 2 เฟส	22
2.12 ลักษณะตัวเก็บประจุแผ่นคู่ขนาน	23
2.13 ค่า Loss Tangent ที่เกิดขึ้นในวัสดุไดอิเล็กทริก	25
2.14 ปฏิกิริยาการแปลง 2 แบบ คือ Direct effect และ Converse effect ในสารพิโซอิเล็กทริก	26
2.15 การกำหนดทิศทางและระนาบสำหรับพิโซอิเล็กทริกเซรามิก	28
2.16 สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกำลังของมอร์ต้า	33
2.17 ลักษณะของการแตกของก้อนตัวอย่าง	35
3.1 สมบัติพิโซอิเล็กทริกกับผลของสนามไฟฟ้า (ก) และขนาดอนุภาค(ข) ในวัสดุผสมเลดไทเทเนต-อีพอกซี	36
3.2 กราฟค่าในเชิงทฤษฎีค่าสภาพยอมสัมพัทธ์ ต่อปริมาณ	37
3.3 กราฟค่าในเชิงทฤษฎีค่า d_{33} ต่อ ปริมาณ PZT	38
3.4 กราฟค่าในเชิงทฤษฎีค่า g_{33} ต่อปริมาณ PZT	38

3.5	ผลของค่า d_{33} ต่อ สนามไฟฟ้าที่ใช้ในการโพล	39
3.6	ผลของค่า d_{33} ต่อ เวลาที่ใช้ในการโพล	39
3.7	ผลของค่า d_{33} และ g_{33} ต่อ ปริมาณ PZT ในวัสดุผสม	40
3.8	ความสัมพันธ์ของค่า d_{33} ต่อเวลาและปริมาณ PZT ในวัสดุผสมเซรามิก-ซีเมนต์ และวัสดุผสมเซรามิก-พอลิเมอร์	41
3.9	ความสัมพันธ์ของค่า d_{33} ต่อเวลาและสนามไฟฟ้าที่ใช้ในการโพล	41
3.10	ความสัมพันธ์ของค่า d_{33} ต่อเวลาและระยะเวลาในการโพล	42
3.11	ความสัมพันธ์ของค่า d_{33} ต่อเวลาและปริมาณ PZT ในวัสดุผสม	42
3.12	โครงสร้างทางจุลภาคของวัสดุผสมที่ถ่ายด้วยกล้อง SEM	43
3.13	กราฟแสดงความสัมพันธ์ของค่า d_{33} ของวัสดุผสมเซรามิก-ซีเมนต์ที่มีประเภทของเซรามิกที่ต่างกัน	44
3.14	แบบจำลองการวัดค่าของวัสดุผสมเซรามิก-ซีเมนต์ แบบ 2-2	44
3.15	ค่า d_{33} และอุณหภูมิในการโพล	45
3.16	รูพรุนระหว่างรอยต่อของเซรามิก PZT และซีเมนต์เมทริกซ์	46
3.17	การวิเคราะห์โครงสร้างรูพรุนของ PZT, วัสดุผสม และ ซีเมนต์ด้วย Quanta Chrome POREMASTER-60 Automatic Pore Size Analyzers	46
4.1	แผนผังการเผาแคลไซน์ผง PZ	50
4.2	แผนผังการเผาแคลไซน์ ผง PZT	51
4.3	ลักษณะการจัดชิ้นงานสำหรับการเผาซินเตอร์	52
4.4	แผนผังการเผาซินเตอร์เซรามิก PZT	52
4.5	ลักษณะการเกิดเนคในกระบวนการซินเตอร์	53
4.6	แผนผังขั้นตอนการเตรียมเซรามิก PZT และการคัดขนาด	54
4.7	เครื่องอัดไฮดรอลิกที่ใช้ในการอัดขึ้นรูป	55
4.8	แผนผังขั้นตอนการเตรียมวัสดุผสม PZT-ปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์	56
4.9	ชุดอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างโพล	61
4.10	เครื่อง LCZ meter สำหรับวัดค่าความจุและค่าตัวประกอบการสูญเสียทางไดอิเล็กทริกที่อุณหภูมิห้อง	61
4.11	เครื่อง piezoelectric meter สำหรับวัดค่าสัมประสิทธิ์พีโซอิเล็กทริก (d_{33})	62
4.12	หลักการวัดค่าสัมประสิทธิ์พีโซอิเล็กทริก (d_{33})	63

4.13	เครื่องทดสอบการกดอัด รุ่น S-SERIES	64
5.1	การเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของ PZ เทียบกับ JCPDS file No.48-1050	66
5.2	การเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของ PZT เทียบกับ JCPDS file No.33-0784	66
5.3	แบบการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของ ผงปูนซีเมนต์	67
5.4	การเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของ PZT เมื่อผสมกับปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ (PC)	68
5.5	ภาพโครงสร้างทางจุลภาคของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC	72
5.6	ค่าสภาพยอมสัมพัทธ์ต่อปริมาณ PZT ของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC	73
5.7	ค่าตัวประกอบการสูญเสียทางไดอิเล็กทริก ต่อปริมาณ PZT ของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC จากการวัดจริง	74
5.8	ค่าสัมประสิทธิ์พีโซอิเล็กทริกต่อปริมาณ PZT ของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC	76
5.9	รูปการหลอมภายในโครงสร้างของวัสดุผสมเนื่องจากใช้เวลาในการโพล มากกว่า 45 นาที	77
5.10	รูปโครงสร้างภายในของวัสดุผสมที่เกิดการการพังทลายของสนามไฟฟ้า	78
5.11	ค่ากำลังอัด ของวัสดุผสมแบบ 0-3 ในระบบ PZT-PC	81

อักษรย่อและสัญลักษณ์

PZT	เลดเซอร์โคเนตไทเทเนต
BT	แบเรียมไทเทเนต
K_t	ค่าสัมประสิทธิ์อุณหภูมิแรงดันไฟฟ้าเชิงกล
PC	ปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์
P_s	สปอนเทนเนียสโพลาไรเซชัน
C	องศาเซลเซียส
T_c	อุณหภูมิ คูรี
ΔT	การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ
E	สนามไฟฟ้า
P	โพลาไรเซชัน
B	สนามแม่เหล็ก
H	ฟลักซ์แม่เหล็ก
P_s	โพลาไรเซชันอิมิตัว
P_r	โพลาไรเซชันคงเหลือ
E_c	สนามไฟฟ้าหักล้าง
CaTiO_3	แคลเซียมไทเทเนต
ABO_3	เพอร์อฟสไกต์อุดมคติ
$\text{A}'\text{A}''\text{B}'\text{B}''\text{O}_3$	คอมเพลกเพอร์อฟสไกต์
PZ	เลดเซอร์โคเนต
PT	เลดไทเทเนต
MPB	มอร์โฟโทรปิกเฟส บาวเดรี
$\tan\delta$	การสูญเสียทางความร้อน
PFA	Pulverized Fuel Ash
GGBS	Ground Granular Blast Furnace Slage
CO_2	ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์
CaO	แคลเซียมออกไซด์
SiO_2	ซิลิกอนไดออกไซด์

Al_2O_3	อะลูมิเนียม ออกไซด์
Fe_2O_3	เฟอร์ริกออกไซด์
MgO	แมกนีเซียมออกไซด์
Na_2O	ไดโซเดียมออกไซด์
TiO_2	ไททาเนียมไดออกไซด์
P_2O_5	ฟอสฟอรัสออกไซด์
C_3S	ไตรแคลเซียมซิลิเกต
C_2S	ไดแคลเซียมซิลิเกต
C_3A	ไตรแคลเซียมอลูมิเนต
C_4AF	เตตราแคลเซียมอลูมิโนเฟอร์ไรท์
$\text{Ca}(\text{OH})_2$	แคลเซียมไฮดรอกไซด์
CSH	แคลเซียมซิลิเกตไฮเดรต
PH	พี-เอช
σ_p	polarization charge density
σ_T	total charge density or dielectric displacement
θ	ประจุรวม (total charge/coulomb)
A	พื้นที่หน้าตัดของแผ่นโลหะตัวนำ
U	ศักย์ไฟฟ้าที่ให้แก่วัสดุไดอิเล็กทริก
C	ค่าความจุไฟฟ้าของวัสดุมีหน่วยเป็นฟารัด (F)
ϵ_r	สภาพยอมสัมพัทธ์
ϵ_0	ค่าสภาพยอมของสุญญากาศ มีค่า $8.854 \times 10^{-12} \text{ F/m}$
σ_{AC}	ค่าการนำในสนามไฟฟ้ากระแสสลับ
P_i	โพลาไรเซชันทางไฟฟ้าที่เกิดขึ้นในทิศทาง i
T_j	ความเค้นที่ใส่ให้แก่สารพิโซอิเล็กทริก
d_{ij}	สัมประสิทธิ์พิโซอิเล็กทริก ในทิศทาง i
S_j	ความเครียดที่เกิดขึ้น ในทิศทาง j
E_i	สนามไฟฟ้าที่ให้กับสารพิโซอิเล็กทริกในทิศทาง i
i	ทิศทางของโพลาไรเซชันที่เกิดขึ้นในวัสดุเมื่อไม่มีการให้สนามไฟฟ้า ($E=0$)

j	ทิศทางของความเค้นเชิงกลที่ให้ หรือแสดงถึงทิศทางของความเครียดเชิงกลที่สารยึดหด
d_{33}	โพลาไรเซชันที่เกิดขึ้นในทิศทาง 3 (แกน z) เมื่อสารได้รับความเค้นเชิงกลในทิศทาง 3 (แกน z)
d_{31}	โพลาไรเซชันที่เกิดขึ้นในทิศทาง 3 (แกน z) เมื่อสารได้รับความเค้นเชิงกลในทิศทางตั้งฉากกับทิศทางที่สารเกิดโพลาไรเซชัน (1, 2) (แกน x หรือ แกน y)
g_{ij}	สัมประสิทธิ์แรงดันไฟฟ้าโซอิเล็กทริก (Piezoelectric Voltage coefficient) ในทิศทาง ij มีหน่วยเป็น Vm/N
ϵ	ค่าคงที่ไดอิเล็กทริก (dielectric constant)
Pa	ปาสคาล
MPa	เมกะปาสคาล
cm	เซนติเมตร
mm	มิลลิเมตร
mm^2	ตารางมิลลิเมตร
F	แรงที่ให้
A	พื้นที่ที่ถูกกดเป็นรอย
XRD	วิเคราะห์ด้วยเทคนิคการเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กซ์
SEM	วิเคราะห์ด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด
LCZ	เครื่องวิเคราะห์ค่าสภาพยอมสัมพัทธ์
PbO	เลดออกไซด์
ZrO ₂	เซอร์โคเนียออกไซด์
TiO ₂	ไทเทเนียมออกไซด์
Al ₂ O ₃	อะลูมินาไดออกไซด์
W ₁	น้ำหนักของสารตัวอย่างที่ชั่งในอากาศ
W ₂	น้ำหนักของสารตัวอย่างที่ชั่งในน้ำหลังแช่น้ำที่อุณหภูมิห้องเป็นเวลา 45 นาที
d	ค่า d-spacing หรือ ระยะห่างระหว่างคู่ระนาบอะตอม

ค

λ	ค่าความยาวคลื่นของรังสีเอกซ์ที่เกิดจากเป้าทองแดง ซึ่งมีค่าประมาณ $1.54 \text{ \AA}$
θ	มุมของเบรค
d_{st}	ค่า d_{33} ของตัวมาตรฐาน
V_{st}	ศักย์ไฟฟ้าที่เกิดขึ้นเมื่อใช้ตัวมาตรฐาน
V	ศักย์ไฟฟ้าที่วัดได้จากสารตัวอย่าง
d	ความหนาของสารตัวอย่าง
ρ	ความหนาแน่นของสารตัวอย่าง
ρ_{st}	ความหนาแน่นของน้ำที่อุณหภูมิห้องที่ทำการทดลอง
K/cm^2	กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร
N/mm^2	นิวตันต่อตารางมิลลิเมตร
c/a	ความเป็นเตตระโกนอลิติ
N	จำนวนโมเลกุลในหน่วยเซลล์
V_{abc}	ปริมาตรหน่วยเซลล์ประกอบด้วยด้าน a , b และ c
N_a	เลขอโวกาโด (Avogadro constant) มีค่าเท่ากับ $6.022 \times 10^{23} \text{ mol}^{-1}$
M	มวลของวัสดุผสม
M_{PZT}	มวลของ PZT ในวัสดุผสม
M_{PC}	มวลของ PC ในวัสดุผสม
V	ปริมาตรของวัสดุผสม
V_{PZT}	ปริมาตรของ PZT ในวัสดุผสม
V_{PC}	ปริมาตรของ PC ในวัสดุผสม
ρ_{PZT}	ความหนาแน่นของ PZT ในวัสดุผสม
ρ_{PC}	ความหนาแน่นของ PC ในวัสดุผสม
E_c	สนามไฟฟ้าที่กระทำกับอนุภาคเซรามิก
ϵ_p	ค่าสภาพยอมสัมพัทธ์ของปูน PC
ϵ_c	ค่าสภาพยอมสัมพัทธ์ของเซรามิก